

Гурська О.М.,
асистент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка».
Науковий керівник – Загородній А.Г.,
к.е.н., професор кафедри обліку та аналізу

ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ЧИННИКИ ТА ДИНАМІКА КІЛЬКІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Об'єднання підприємств є своєрідним кістяком економіки провідних країн та світової економіки в цілому. Це пояснюється тим, що створення таких об'єднань забезпечує їхніх учасників стратегічними перевагами над конкурентами (додатковими ресурсами, можливостями впровадження результатів наукових досліджень тощо), а також дає змогу керувати та контролювати діяльність усіма ланками технологічного процесу та залучати великі фінансові ресурси учасників об'єднання.

Специфічні фактори, які спонукають підприємства України до об'єднання у великі структури:

- необхідність відновлення зруйнованих виробничо-технологічних зв'язків. Традиційно виробництво високотехнологічної продукції в СРСР було сконцентровано на великих НВО інтегруючих життєвий цикл виробу від конструкторської розробки до його обслуговування у покупця. НВО включали у свій склад науково-дослідні організації, конструкторські бюро, дослідні та серійні заводи. Руйнування цих науково-виробничих комплексів значно погіршило умови як наукових і конструкторських організацій, так і виробничих підприємств. Щоб виправити ситуацію, підприємства роблять спроби відновити об'єднання на новій основі чи створити структури, які більше підходять вимогам розвитку виробництва на сучасному етапі;

- необхідність структурної перебудови виробництва, яка неможлива без координації діяльності усіх ланок технологічного ланцюга і залучення великих фінансових ресурсів;

- лобіювання інтересів підприємств. Більш успішно це може бути зроблено не одним підприємством, а їх групою, яка має спільні інтереси [1].

В Україні об'єднання підприємств згідно Господарського кодексу можуть функціонувати в таких організаційно-правових формах: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни та інших (таких як картель, синдикат, трест, холдинг, фінансово-промислова група тощо). Динаміку кількості груп підприємств в Україні з впродовж останніх десяти років можна простежити з даних табл. 1.

Таблиця 1

КІЛЬКІСТЬ ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ, ОДИНИЦЬ

Види об'єднань	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
асоціація	2458	2497	2679	2751	2841	2953	3057	3125	3180	3222	3194
корпорація	717	761	798	824	842	849	862	866	872	862	852
консорціум	62	66	77	80	84	84	89	92	92	94	93
концерн	395	388	397	406	403	400	396	390	387	373	359
інші об'єднання юридичних осіб	2115	2082	2061	1971	1880	1774	1717	1634	1598	1532	1412
Разом	5747	5794	6012	6032	6050	6060	6121	6107	6129	6083	6012
% до базового 2002 року	100	100,8	104,6	105,0	105,3	105,5	106,5	106,3	106,7	105,8	104,6
% до попереднього року	-	100,9	103,8	100,3	100,3	100,7	101,0	99,77	100,4	99,25	98,83

* джерело: сайт Державного комітету статистики [4], власні розрахунки.

Використовуючи дані табл.1 та засоби Excel будуємо трендові математико-статистичні моделі росту кількості об'єднань підприємств в періоді 2002-2012 рр.:

$$VAR1 = 82,245 * T + 2411,7 \quad (1)$$

$$VAR2 = 12,773 * T + 751,09 \quad (2)$$

$$VAR3 = 3,1 * T + 64,4 \quad (3)$$

$$VAR4 = -2,8091 * T + 407,22 \quad (4)$$

$$VAR5 = -72,191 * T + 2231, \quad (5)$$

$$VAR6 = 27,755 * T + 5846,8 \quad (6)$$

де VAR1, VAR2, VAR3, VAR4, VAR5, VAR6 — кількість відповідно асоціацій, корпорацій, консорціумів, концернів, інших об'єднань юридичних осіб та загальна кількість об'єднань юридичних осіб;

T — часовий параметр.

Побудовані нами моделі свідчать про те, що в середньому за рік кількість асоціацій, корпорацій, консорціумів та всього груп підприємств зростає на 82; 13; 3 та 28 одиниць відповідно, для концернів та інших об'єднань – зменшується на 3 та 72 одиниць відповідно залежно від часового параметру.

Отже, розраховані нами лінійні моделі відображають стабільну тенденцію до збільшення кількості груп підприємств в Україні майже по всіх видах об'єднань. З цього ми можемо зробити висновок, що і в подальшому число об'єднань суб'єктів господарювання зростатиме.

Як було раніше зазначено, групи підприємств здійснюють вагомий вплив на економіку України. Адже на сьогодні в Україні господарські об'єднання створені у найбільш важливих сферах діяльності держави: авіабудівній (наприклад, концерн “Антонов”), автобудівельній (корпорації “УкрАВТО” та “Агро-Союз”, Український Автомобільний холдинг, Авто-альянс), торфовидобувній (наприклад, концерн “Укрторф”), нафтогазовій (концерни “Гал-нафтогаз” та “Нафтоенерго”), ядерній енергетиці (концерн “Ядерне паливо”), спиртовій (концерн “Укрспирт”), телерадіомовлення (Концерн радіомовлення, радіозв'язку та телебачення) та інших. Багатопрофільною групою підприємств є група “Приват”, до сфери інтересів якої входять фінанси, телекомунікації, металургія, коксохімія, нафтовий бізнес, або найбільша українська група підприємств — Систем Кепітал Менеджмент (ПрАТ “СКМ”), що займає лідируючі позиції в гірничо-металургічній галузі, енергетиці, банківському бізнесі, страхуванні, телекомунікаціях, медіабізнесі, нерухомості, спорті, ритейлі тощо [2, с.182-183]. Саме тому суспільство потребує достовірної інформації про фінансово-майновий стан та результати діяльності груп підприємств. Це забезпечується шляхом формування та оприлюднення такими суб'єктами господарювання прозорої і зрозумілої фінансової звітності. Проте окремі питання щодо форми фінансової звітності, яку мають складати групи підприємств, та її змісту залишаються не врегульованими і потребують подальшого дослідження.

Література

1. Лецишин Р. Об'єднання підприємств/ Р.Лецишин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: < <http://leschishin.org/review/r004.php>>. 2. Пугачова М. В. Статистичний моніторинг функціонування груп підприємств / М. В. Пугачова, Л. О. Яценко // Моделювання та інформ. системи в економіці [Електронний ресурс] : зб. наук. праць / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ “Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана” ; відп. ред. В. К. Галіцин. – 2011. – Вип. 84. – С. 180–193. 3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. 4. Сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: < <http://www.ukrstat.gov.ua>>.